

Koninginnenteelt

Doppen of maagdelijke koninginnen?

Het is weer voorjaar, de bijenvolken ontwikkelen zich en de imker maakt zijn/haar plannen. Dat geldt zeker als je met koninginnenteelt bezig bent. Wat is er te verbeteren? Bij de doppenmethode worden de koninginnen opgekweekt in een moergoed volk. Zodra ze zijn uitgelopen, gaan ze een bevruchtingsvolkje in. Als ze daar eenmaal aan de leg zijn gaan ze naar het productievolk. Er komt nogal wat bij kijken om dat alles met succes uit te voeren.

84 Een gunstige tijd voor de teelt

De opgaande volksontwikkeling in het voorjaar is een goede tijd om koninginnen te kweken. Een ruime stuifmeeldracht maakt dat de voedsterbijen rijkelijk voedersap kunnen produceren voor de verzorging van de doppen. De nectardracht mag niet te groot zijn. Een sterke dracht richt het volk op halen. Voorraad aanleggen gaat voor verzorging van larven, ook al hebben ze een koninklijke bestemming. In de natuur is er niet elke dag veel te halen. Daar moet je van profiteren. Een bijenvolk geeft er zijn zwermplannen zelfs voor op. Ze lachen om de aangenomen larfjes die de imker aanbiedt. Koninginnen kweken kan altijd nog. Het omgekeerde is ook slecht voor de teelt. Een stagnerende of al stil staande ontwikkeling door te weinig dracht. Het volk moet dan met voeren eerst weer actief gemaakt worden.

Het begin van de teelt

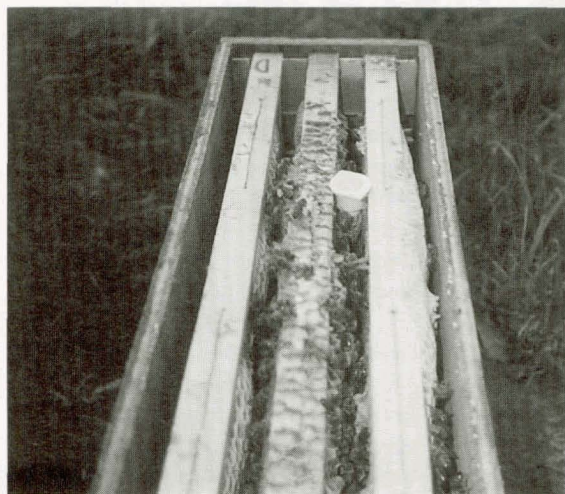
Als een volk een moer heeft waarover het niet tevreden is, zet het een paar doppen aan voor een stille moerwisseling. De oude moer loopt vrij rond. De werksters verhinderen dat zij de doppen aantast. Koninginnen kweken in een moergoed volk lijkt op zo'n moerwisseling. Het aantal doppen moet ook bescheiden zijn, 1 tot 1,5 dop per raam broed. Een verschil is wel dat de teelt niet in de planning van de bijen is opgenomen. Een rooster is dan ook nodig om de doppen tegen de koningin te beschermen. Vóór de teelt een volk bescheiden voeren kan een gunstige uitwerking hebben als er geen dracht is. Tijdens de teelt voeren is overbodig, ook al wordt dit in heel wat literatuur aanbevolen. Karl Weiss, een autoriteit op het gebied van koninginnenteelt zegt dat het verwerken van het voer de aandacht van het verzorgen van de doppen afleidt.

Kwetsbaarheid van de doppen bij inkooien

Als aangenomen doppen vanuit een starter in een pleegvolk zijn gehangen, worden ze 4 dagen later al gesloten. De doppen zijn de eerste 4 dagen na het sluiten heel gevoelig voor temperatuurschommelingen, schokken en stoten. De laatste 2 dagen kunnen ze daar heel goed tegen.

De doppen moeten een keer ingekoooid worden om te voorkomen dat de eerst uitkomende moer alle andere moeren opruimt en de teelt verknoeit.

Als de imker vroegtijdig (een dag na het sluiten van de dop) inkooit, heeft hij het voordeel dat de bijen de doppen niet in een raat kunnen inbouwen. Het nadeel is dat de bijen zo geen direct contact meer hebben met de doppen. De dop is dan afhankelijk van de temperatuur in de omgeving en die is niet altijd stabiel. Ook loopt hij risico door onvoorzichtig in te kooien de pop te kwetsen. Als de imker laat inkooit (1 of 2 dagen voordat de moer uitloopt) kunnen de werksters de doppen goed op temperatuur houden, maar loopt hij het risico ingebouwde doppen te vinden. Hij moet deze dan lossnijden en de ingekooide moer moet zich geheel op eigen kracht uit de dop bevrijden. Die losgesneden dop kan een extra laagje was hebben, waardoor het voor de jonge moer veel moeilijker wordt om zich te bevrijden. Als de dop toegankelijk is voor werksters helpen die bij het uitlopen door de was weg te knagen.

De rijpe dop tussen de raten van de broedaflegger. Die is daardoor een bevruchtingsvolkje geworden.

Foto: M.J. van Iersel.

Vroeg of laat inkooien? De imker kan het laten afhangen van de weersverwachting. Goed weer en dus dracht, dan vroeg inkooien. Koud en nat, dan laat inkooien zodat de bijen de dop goed kunnen verzorgen.

Invoeren in bevruchtingsvolkjes

Bij de doppenmethode worden de jonge moeren in 3-raams bevruchtingsvolkjes ingevoerd. Het is belangrijk de nieuwe koningin zo snel mogelijk na het uitlopen uit haar kluisje te bevrijden. Ze kan zich opsluiten in de cel waar ze net uit gekomen zijn of zich klem zetten tussen dop en de wand van het kluisje. Bovendien kan ze door bijen agressief worden bejegend met het risico dat haar voeten beschadigd worden.

De bevruchtingsvolkjes zijn 9 dagen eerder al samengesteld (1 raam broed, 2 met voer en stuifmeel en jonge bijen). Enkele uren voordat de jonge moer wordt ingevoerd, worden de redcellen gebroken. Het volkje gaat zich hopeloos moerloos voelen en is bereid de jonge moer te ontvangen. Ze wordt in een kluisje, afgesloten met een propje honingsuikerdeeg, bovenop of tussen de raten gelegd. De bijen nemen het suikerdeeg op en bevrijden de moer. Het klinkt zo eenvoudig en toch gaat het nogal eens fout. Dat kan aan lichamelijke onvolkomenheden van de nieuwe moer liggen, maar ook aan de stemming van het volkje. Tenslotte kan ook de bruidsvlucht nog mislukken.

Zo'n bevruchtingsvolkje verkeert in ongunstige omstandigheden. Het heeft 2 tot 5 dagen opgesloten gezeten om te sterk afvliegen te voorkomen en te bevorderen dat het samenraapseltje aan bijen zich als een volk gaat gedragen. Het volkje is klein en gemaakt met jonge bijen. Er zullen dus niet veel vliegbijen zijn. Er komt weinig binnen en daar wordt een bijenvolk niet vrolijk van. Ze worden door het breken van de doppen hopeloos moerloos. Een gevoel van weelde zal het bevruchtingsvolkje vast niet hebben. Dat is niet gunstig voor de manipulaties van de imker. Bescheiden voeren zal het in een betere stemming brengen en de kans op acceptatie van de jonge moer vergroten. Het nadeel van voeren is dat het mogelijk roverij uitlokt bij zo'n nog niet goed georganiseerd volkje. Dat gevaar is bij voeren met vloeibaar voedsel groter dan bij voeren met honingsuikerdeeg. Het is goed daarbij te bedenken dat de neiging tot roverij in het voorjaar een stuk kleiner is dan in de nazomer, als de dracht voorbij is en de volken een overvloed aan werkloze haalbijen hebben. In de literatuur over het gebruik van broedafleggers als bevruchtingsvolkjes kom je weinig tegen

over de verzorging van de broedaflegger zelf. De aflegger krijgt een raam met voer mee en dat moet voldoende zijn. Misschien is het voeren van de broedaflegger wel overbodig en is er een andere oorzaak dan de stemming van de broedaflegger waardoor er nogal wat jonge moeren in deze fase van de teelt verloren gaan. Zoals een opstelling naast grote volken waardoor de jonge moer gemakkelijk in de vlucht van die volken meegezogen wordt bij haar terugkeer van de bruidsvlucht. Ze landt dan met noodlottig gevolg op de verkeerde vliegplank.

Doppen hoeven niet altijd ingekooid

Voor koninginnentelers die aan selectie doen is het belangrijk zeker te zijn van de identiteit van de moeren die zij gebruiken. Daarom moeten zij de moeren laten uitlopen om ze te kunnen merken. De imker die moeren kweekt om de kwaliteit van de bijenvolken op zijn stand te verbeteren, heeft deze zekerheid niet nodig. Hij hoeft de moer niet te merken voordat ze het bevruchtingsvolkje in gaat. Hij kan daardoor ook werken met rijpe doppen. Als de imker rijpe doppen gebruikt om in te voeren in de broedafleggers in plaats van koninginnen heeft dat als voordeel dat hij geen doppen hoeft in te kooien.

Het bevruchtingsvolkje is gemaakt op de gebruikelijke wijze en 9 dagen nadien worden daar de redcellen gebroken. Op hetzelfde moment kunnen de rijpe doppen uit het pleegvolk in het bevruchtingsvolkje geplaatst worden. Gewoon tussen de raten hangen. De dophouders van het systeem Nicot passen precies tussen de toplatten van twee raampjes. De bijen van de broedaflegger zullen de doppen verder verzorgen: warm houden en de was op de uitloopplaats afknagen. Als de jonge moer uit loopt, heeft ze meteen contact met de bijen om haar heen, zoals dat bij een natuurlijke geboorte van een koningin ook gebeurt. Mijn ervaring is dat dit systeem in meer dan 95% van de gevallen goed werkt. Drie weken na het invoeren van de rijpe dop mag de imker gesloten broed verwachten. Hij kan de moer dan alsnog beoordelen en nu bovendien met een broednestje erbij. Het ergste wat de imker bij deze werkwijze kan overkomen is dat het bevruchtingsvolkje uiteindelijk moerloos blijkt te zijn. Zat er geen goede moer in de dop? Is de jonge koningin niet van haar bruidsvlucht teruggekomen? Er rest hem dan niets anders dan de bijen af te schudden. Ze bedelen zich dan bij andere volken in. Bij een andere werkwijze loopt hij ook het risico een bevruchtingsvolkje voor niets klaar te maken.